

clàssic en -ER: «*velleribus niveis*» (IV, 459), «*atri velleris nigri coloris*» (VI, 249), anticipant ja els *vèllors* de llana blanca i de llana negra dels nostres docs. medievals.

És també freqüent en glosses (CGL VII, 174.2, v, 492.10 etc.); però com ens fan a saber els dirigents del *Thesaurus Linguae Lat.*, apareix amb la declinació VELLŌRIS en llatí tardà: Walde-Hofmann (II, 745); totes dues formacions temàtiques eren igualment possibles puix que era simplement un derivat de l'arrel del verb *vello*, *vellĕre* 'arrencar, pellucar, pessigar, estir(ass)ar'; i es recordaran els innombrables casos en què el ll. colloquial vacillà entre la flexió en -ERIS i en -ORIS: de *robur roboris* cl./vulg. *roberis* (ROBEREA > *rovira*, ROBŌREA > *pall. Revuira*), TUFERIS/TUFORIS (> TURO), *corporis* i *temporis* però *veneris* i al costat de *temporis* hi hagué TEMPERIES > *tempir*, *fulgor/fulgeris* (> oc. ant. *fólzer*, fr. *foudre*), *pulvis/pulvris* junt amb *pulveris* i *pulvora*; en fi, veg. M-Lübke, *Einführung z. rom. Sprwiss.*, 167, 184. En llatí clàssic VELLUS certament era neutre, amb plural *vellĕra*, per tant l'acusatiu clàssic era *vellus*, d'on algunes formes de llatí vulgar derivaren *VELLUSCINUS diminutiu, perpetuat només pel cast. *vellocino*.

Aquest apareix, en algun text valencià, com les Receptes valencianes de Mestre Joan a. 1467 catalanitzat en la forma *velloci*, però és un castellanisme a evitar, manlleu inequívoc del dialecte de Castella, ja que només en aquest el nexa *sci* dona *çi*, i els altres parlars romànics li donen una solució palatal, *iss* a França, *f* a Itàlia i Portugal), i en això són unànimes el català estrictament amb el mossàrab i l'aragonès, en tots ells amb el resultat -x- (=ç). Altrament el llatí vulgar havent abolit el gènere neutre fou la declinació VELLŌRE (rarament VELLĒRE o el neutre VELLUS: fr. ant. *viaure*, való *vere*, roms. *vilare*, REW 9182) la que sobrevisqué. El pl. VELLĒRA dels clàssics també tingué posteritat: Marcial anomena *aurea vellera* la llana bètica (XII, 99), però la forma que es perpetuà en el mossàrab de la Bètica fou la vulgar VELLŌRA, d'on *vèllora*, que el DAut. (1739) registra com a provincialisme andalusí, accentuant-lo gràficament, i amb la definició «la mota o granillo que se le saca al tejido de lana». Altrament el cat. BOLDRO < *veldró* prové del derivat *VELLORONEM o *VELLERONEM, com hem deixat establert en aquell article.

Apèndix. Mots derivats del ll. VILLUS 'pèls dels animals', 'peliuix del drap', mot que en llatí tenia alguna afinitat, si bé només etimològica, amb VELLUS, -ERIS; deixà descendència en altres llengües romàniques (castellà *vello*, fr. *velu*), però no en català, on va desaparèixer abans dels orígens literaris (si un *vell, en lloc de *borrissol* o *pèl moixí* ha estat usat per algú, més que castellanisme, i certament intolerable, és per indiscutible ignorància, vergonyosa confusió amb el mall. *vell* = *vèllor*, llana de les ovelles). Però abans de desaparèixer va deixar alguns derivats.

L'adjectiu *vellós* 'pelut' no tingué en català més que una vida efímera, i més tard, no genuïna. Potser encara en JRoig (V. nota 1), i abans en el llenguatge dia-

lectal i molt arcaic del *Cavaller Tuglat* (S. XIV), en el somni infernal: «viu venir udolant --- una bestia molt horrible --- sa faysó, --- al mils que mon seny abastarà, la-us afaysoneré: cor éla fajà major comú que la major muntanya --- e era tota picada e ronyosa, e era claposa e *vellosa*, e corrien-li les plagues, totes, sanc e pudrit» (en cursiva les lletres suplertes) (CoDoACA XII, 90.4). *Vellada* antic adjectiu substantivat per una peça de roba o de flassada, pelosa: «*Velata* una, spanescha, cum feltre» a. 1016, «*vellada* blanca» 1037, «*vellada* cum plumazo» 1038, *velada* (bis) 1052, i el dim. *velladeta* 1055 en docs. de la SdUrg. (BABL VI, 351, 353, 356); i en un del Cart. de St. Cugat: «uno lecto de drapos, i est feltro I --- et guadenga I et *velada* et plumacios III» a. 1045 (II, p. 247).

Vellut començà per ser adj. aplicat a menes de roba peloses: així en la dada més antiga: «féu hom què vestir, a l'entrant d'ivern, a la dona Na Saura, d'un *drap vellut*, maraudí, e féu-li un manteyl ---» mall., a 1307 (DAg.), i encara un segle més tard: «it. dues dalmàtiques del prop dit tercenell, ab peraments de atzeytoní *vellut*, quemakí, brocat d'aur, ab fresadura entorn les mànegues» c. 1410 (inv. del rei Martí, cit. Faraudo s. v. *quermaki*, Misc. Fabra, 166); «a davant meu s'estenen, mentre escric, la *velluda* carcassa d'una serra abrigada de pins, i a l'altra banda, em barren l'horitzó les blaves muntanyes del Montseny», Coromines (*Vida Aust.*, 256.15). Substantivat, es troba algun cop com a nom d'una peça de roba velluda o peluda: «pro duobus *velluts* de serico rubeis ad opus capae: 1000 sol.» a. 1313 (Finke, *Acta Ar.* III, 247).

Però generalment és ja com a designació de la mena de tela amb què es fa roba: «un manteyl de *velut* vermeyl» ross., 1311, i uns quinze exemples fins a 1405 (*InvLC*, grafiat *vellut* o *veylut*, més sovint *velut*); també vermell en la Crdn. del Cerimoniós: «érem vestits a la manera tièra, de drap meytadat, ço és la una part de *vellut* vermell e l'altra de drap d'aur» (cap. II, §13). De vegades no es detalla el color: «agnus-dei ab cuberta de *vellut* e paternostres de corall» en un poema d'Eiximenis prosificat en el *L. d. l. Dones* (*EntreDL* I, sèrie VI, 33).

Molt sovint és *carmesi*: «--- a mi aparec --- un hom --- vestit de *vellut* pelós *carmesi*, sembrat de coronas d'aur ---», BMetge (*Somni* I, 17.20); «del seu cadafal fins al cap hon havien exir, féu posar, baix, peces de *vellut carmesi* ---», JoMartorell (Ag. II, 315). 'Morat': «v. *morat*: pannus ex sirico subrubei ac violati coloris», JnEsteve (*LiEleg.*, t-3-3); «la sagrada imatge de Jesús --- ab la molt rica vestidura de *bellut* morat, ab brodadura ---», B. de Maldà (*Excurs.*, 29). 'Negre': «el vestit de *vellut* negre -deixo a la Mare de Déu», Romllo. (MilàF, 220B). Registrat pels lèxics des del Busa-N. («*sericum gausapinum*») i OPou: «roba de chamellot ---; roba de *vellut* de tripa: vestis lanca heteromalla; roba de *vellut*: vestis serica heteromalla; roba de domàs; «setí ---; *velut*: metaxa holoserica, bombycinum villosum; domàs; ---; *vellut carmesi*: metaxa conchylata, bomb. vill. conchiliatum» (*TbPu.*, 316, 325), i usat fins al cap del Pirineu (Barravés, BDC